

Motion till riksdagen 2008/09:So532

av **Agneta Berliner m.fl. (fp)**

Barnkonventionen

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i motionen om en utredning av hur FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) kan ges en starkare ställning i Sverige.

Motivering

När Sverige ratificerade barnkonventionen år 1990 gjordes bedömningen att det inte behövdes några lagändringar för att uppfylla konventionens krav. Barnkonventionen kom dock att införlivas i svensk rätt genom transformering; den internationella överenskommelsen eller delar av den har successivt inarbetats i svensk författningstext. Denna väg valdes istället för så kallad inkorporering – som hade gjort konventionen till direkt tillämplig svensk lag.

År 1995 avvisades ett förslag om inkorporering. Riksdagen uttalade då att en fortlöpande kontroll och anpassning av all svensk lagstiftning och tillämpning var nödvändig samt att regeringen borde besluta om en bred översyn av om svensk lagstiftning och praxis stämde överens med barnkonventionens bestämmelser. Efter kritik från bland annat frivilligorganisationerna tillsatte regeringen år 1996 en parlamentarisk kommitté, Barnkommittén, med uppdrag att göra just en sådan bred översyn. Kommittén föreslog i betänkandet ”Barnets bästa i främsta rummet” (SOU 1997:116) att inte inkorporera barnkonventionen i svenskt rättssystem, utan ansåg att det räckte att anpassa våra lagar till konventionen. För ett land med så omfattande barnrättslig lagstiftning som Sverige fanns det enligt kommittén inte mycket att vinna på att ge barnkonventionen status av nationell lag. Viktigare ansågs en ordentlig genomgång av att lagarna stämmer överens med konventionens anda. Barnkommitténs arbete utmynnade år 1999 i en strategi för att förverkliga barnkonventionen i Sverige.

Fel! Okänt namn på

Genom åren har ett antal undersökningar, rapporter, uttalanden och betänkanden visat att även om mycket görs för att barnkonventionen ska gälla i Sverige, så är det långt ifrån så. Verkligheten visar på många olika sätt att barnkonventionen inte har fått genomslag i vardagen; barns perspektiv vägs ofta inte in i beslut som rör barn och barn har inte möjlighet att komma till tals i de frågor som rör dem själva. Alla myndigheter tillämpar inte barnkonventionen på ett strategiskt och systematiskt sätt.

Barnombudsmannen har visat att få kommuner har antagit en samlad strategi för arbetet med barnkonventionen och har även (bland annat i undersökningen ”Rätten att komma till tals”) pekat på bristen på inflytande för barn och att många grupper av barn inte får göra sina röster hörda. Likaså finns en BO-rapport som visar att det för att nå de mål som regeringen har satt upp krävs att fler länsstyrelser skyndar på arbetet för att öka efterlevnaden av barnkonventionen.

Även Riksrevisionen har granskat den nationella strategin för genomförande av barnkonventionen och framfört kritiska punkter. Statliga myndigheter har fått återrapporteringskrav och uppdrag i sina regleringsbrev för att integrera ett barnperspektiv i sina verksamheter. Beslut om införande av barnkonsekvensbeskrivningar har fattats och riktlinjer för sådana har tagits fram. Universitet och högskolor har haft i uppdrag att redogöra för hur man arbetar med att införliva kunskap om barnkonventionen i utbildningar där sådan kunskap bedöms som betydelsefull. Det har varit tydliggöranden av barnperspektivet i statsbudgeten, det har varit informationsinsatser, regionala konferenser, utbildningssatsningar och framtagning av handböcker. Det har tillsatts arbetsgrupper som utvecklar indikatorer för att mäta effekterna av gjorda insatser.

Ett exempel där barnkonventionen inte fått tillräckligt genomslag är inom de områden som den viktiga LSS-lagstiftningen (lagen om stöd och service för vissa personer med funktionsnedsättning) berör. Detta trots att intentionerna i LSS i hög grad sammanfaller med konventionen. Undersökningar som gjorts visar till exempel att hänsyn till barnperspektivet sällan eller aldrig beaktats vare sig av Försäkringskassan eller i länsrätterna. När LSS-kommittén nyligen presenterade sitt slutbetänkande så föreslog man därför ett nytt avsnitt i lagen, som just handlar om barnperspektivet och svarar mot barnkonventionens artikel 3 – att när åtgärder och beslut rör barn ska hänsyn till barnets bästa alltid beaktas.

Slutsatsen är att svensk lagstiftning och praxis fortfarande inte överensstämmer med barnkonventionen. Sedan ratificeringen 1990 talar åtgärd på åtgärd, plan på plan, uppföljning på uppföljning sitt tydliga språk: den inslagna transformeringsvägen har inte varit helt lyckosam. Och anpassningen av berörda lagar tar tid.

Om barnkonventionen haft en starkare ställning som rättskälla skulle till exempel alla barns rätt till utbildning sannolikt redan ha varit genomförd i praktiken. Då skulle vi inte behöva vänta in det lagförslag som nu är på väg om att även gömda flyktbarn ska få gå i skola i Sverige. Säkerligen skulle även hänsyn till barnets bästa tas i högre utsträckning och även barns rätt att komma till tals, till exempel vid vårdnadstvister och i asylprocesser. Barn-

Fel! Okänt namn på

konventionen skulle förmodligen även varit den självklara utgångspunkten när myndigheter inom sina respektive områden arbetar med barn som miss-tänks vara offer för människohandel i Sverige. Principerna i barnkonventionen hade genomsyrat alla områden som berör barnen.

Det är ingen tillfällighet att både Rädda Barnen och svenska Unicef anser att barnkonventionen ska gälla som svensk lag. De fördelar som Unicef ser med en inkorporering är bland annat:

- ? Barnkonventionens innehåll och syn på barn skulle tas på större allvar och få större genomslag i praktiken på såväl statlig som kommunal nivå.
- ? Det skulle ställa högre krav på kompetens hos beslutsfattare om barns behov och rättigheter.
- ? Barnkonventionen skulle bli direkt tillämpbar i svenska domstolar och vid andra myndigheter.
- ? Det skulle skapas en praxisutveckling av barnkonventionens innehåll som skulle göra bestämmelserna tydligare.
- ? Ett barnrättsperspektiv skulle bli ett verkligt inslag i varje beslutsfattares vardag.

Vägvalet med den nuvarande transformeringsmetoden, som innebär att lagar ändras och anpassas till konventionens bestämmelser, har inte varit tillräckligt framgångsrik för att barns rättigheter ska tas på allvar.

Barnen har rätt till ett liv i trygghet där barnen kan lita på de vuxnas stöd. barnkonventionen behöver följas i all myndighetstillämpning så att den får en rejäl inverkan på barns vardag. Barnkonventionen behöver en starkare rättslig ställning i Sverige så att barns rättigheter och ställning stärkas, inte minst inom rättsväsendet. Större krav skulle då ställas på beslutsfattare, myndigheter och domstolar när det gäller kompetens om barns behov och rättigheter. Det behövs därför en utredning om hur barnkonventionen med bestämmelser om barns mänskliga rättigheter kan få en starkare ställning i Sverige – en utredning om inkluderar för- och nackdelar med en inkorporering av FN:s konvention för barnets rättigheter (barnkonventionen) i svensk lagstiftning. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna.

Stockholm den 2 oktober 2008

Agneta Berliner (fp)

Maria Lundqvist-Brömster (fp)

Anita Brodén (fp)